

ตามรอยพระราชดำริ...

การอนุรักษ์กล้วยไม้ป่าไทย ผลิตภัณฑ์ดอกกล้วยไม้ป่าจากเส้นทางใต้

โดย อาจารย์ ปิยะธิดา สีหะวัฒน์กุล
คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

ในวโรกาสมหามงคลที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๘๐ พรรษา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ กระทรวงวัฒนธรรมในนามคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติถวายพระราชสมัญญา อัคราภิรักษ์ศิลปิน (อักษะ-รา-พิ-รักษ์-สิน-ละ-ปิน)

Follow Her Majesty Queen Sirikit's Initiated Project Wild Orchid Conservation Wild Orchid Product from Joint-Vetch

By : Piyatida See'awatanakul
Faculty of Home Economics Technology
Translated by : Jentaa Kaewlai

On the auspicious occasion of the 80th Birthday Anniversary of Her Majesty Queen Sirikit on 12 August 2012, the Ministry of Culture as the National Culture Committee gives an appellation to Her Majesty the Queen as Akkharapirak Sinlapin (the Supreme Artist who has been preserving the arts) to reminisce the royal grace of Her Majesty the Queen with her intelligence in elaboration arts. Her majesty of the Queen recognizes the value of arts and has been dedicated her time and energy to conserve Thai art and cultural heritage. Her Majesty's Royal Patronage Handicraft ("Silpacheep") Project is one of her several

● ดอกกล้วยไม้เหลืองจันทบูร

dedication to helping to elevate the life quality for Thai people. Her Majesty the Queen not only has encouraged the conservation of art and culture but also has conserved the forests and watershed

At the time when Her Majesty the Queen presided over the opening ceremony of the Fourth Asia Pacific Orchid Conference at Chiang Mai, she delivered the Royal speech about Thai wild orchids that they were very beautiful and fragrant but became rare and extinct. She encouraged everyone to conserve and to breed them to perpetuate the species and bring them back into the forest. When Her Majesty the Queen visits any organization, she always remarks them to conserve Thai orchids seriously and continuously.

The Faculty of Home Economics Technology of Rajamangala University of Technology Phra Nakhon followed her royal remark to honor her magnificent mastery in natural resource conservation; that is by conducting the research on wild orchid product from joint-ventch: a case study of flower community enterprise at Phra Nakhon Si Ayutthaya province.

The research data were collected from local scholars and from Mrs. Sommai Meesreung, a leader of artificial flowers from

แต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ คำว่า อัคราภิรักษ์ศิลป์ หมายความว่า ศิลปินยิ่งใหญ่ ผู้ปกป้องรักษางานศิลปะ ทั้งนี้เพื่อร่วมน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงมีพระปรีชาสามารถล้ำเลิศ ในงานประณีตศิลป์ทุกแขนง ทรงตระหนักในคุณค่าความงามของศิลปะ และทรงทุ่มเทพระกำลังในการทำนุบำรุงศิลปะไว้เป็นสมบัติศิลป์แห่งแผ่นดินไทย การทรงงานด้านศิลปอาชีพ เป็นพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎร รวมทั้งเพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ที่ทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และทรงตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ซึ่งเป็นแหล่งของต้นน้ำลำธาร

เมื่อครั้งเสด็จไปเป็นองค์ประธานงานกล้วยไม้เอเชียแปซิฟิก ครั้งที่ ๔ ณ จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีพระราชดำรัส เกี่ยวกับกล้วยไม้ป่าของเมืองไทยว่า "...กล้วยไม้ไทยมีความงามมากและมีกลิ่นหอมมาก ซึ่งนับวันจะหายากและใกล้สูญพันธุ์ไปทุกขณะ ขอให้ช่วยกันหาทางรวบรวมและอนุรักษ์ไว้ พร้อมกับขยายพันธุ์ให้มีปริมาณมากพอที่จะคืนสู่ป่าธรรมชาติได้..." นอกจากนี้ในหลายโอกาสยังได้มีพระราชดำรัสให้ทุกหน่วยงานได้ร่วมกันช่วยดูแลปกป้องรักษากล้วยไม้ไทยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้กล้วยไม้ของไทยที่สวยงามและหายาก ได้คงอยู่เป็นมรดกทางธรรมชาติอันล้ำค่าของประเทศสืบไป

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร โดยคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ น้อมนำกระแสพระราชดำรัส บังเกิดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ดอกกล้วยไม้ป่าไทยจากโสนหางไก่ กรณีศึกษา : อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทีมผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาแห่งชุมชน ได้รับความร่วม

มีอย่างดียิ่งจาก นางสมหมาย มีศรีเรื่อง ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์จากต้นโสนหางไก่ ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับข้อมูลว่า ดอกไม้ประดิษฐ์จากต้นโสนหางไก่เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวบ้านจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นและมีมือการประดิษฐ์เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ต่อมาขยายวงกว้างไปสู่ชุมชน ทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มผู้ประดิษฐ์ มีการขยายตลาดจนสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านจนประกอบเป็นอาชีพหลักสร้างรายได้ให้กับชุมชนและมีมูลค่าการส่งออกของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ที่สำคัญผลิตภัณฑ์ดอกไม้จากโสนหางไก่ ต้องพัฒนารูปแบบ และต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายทางด้านรูปแบบ สี สัน ลักษณะของการประดิษฐ์ดอกไม้ ที่เลียนแบบดอกไม้หายากในเมืองไทย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะนำโสนหางไก่มาพัฒนาและประดิษฐ์เป็นผลิตภัณฑ์ดอกกล้วยไม้ป่าไทย ในเชิงอนุรักษ์และเผยแพร่กล้วยไม้ป่าไทย สนองพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ “ให้มีการสอนดอกไม้ประดิษฐ์ เลียนแบบธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นดอกไม้หายากที่นับวันจะหมดไป” และเป็นการพัฒนาเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพัฒนาคุณค่าและมูลค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์ความรู้ของชุมชน นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ในการพัฒนาสินค้าเชิงสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นพัฒนาสินค้าสร้างสรรค์ด้วยนวัตกรรม และองค์ความรู้สมัยใหม่พัฒนาบุคลากรให้สามารถตอบสนองความต้องการของการผลิตสามารถเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยพบว่า จากการดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่กลุ่มเป้าหมาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ดอกกล้วยไม้ป่าไทยจากโสนหางไก่

joint-vech community enterprise at Phra Nakhon Si Ayutthaya. She explained that the artificial flower from joint - vetch was a local and unique handicraft of Phra Nakhon Si Ayutthaya people and was transferred from generation to generation and was expanded to communities.

People in the community earned their major income and exported the product to other countries. However, the different patterns and colors of this flower product from joint-vech should be developed continuously especially the imitation of rare flowers in Thailand.

The researcher studied the use of joint-vech to make Thai wild orchid products in order to conserve and promote them. This study aimed to follow the idea of Her Majesty the Queen about teaching how to make artificial flowers to imitate the natural and rare one. In addition, to promote and upgrade Thai handicraft, create added value in the product based on local wisdom and to apply the use of local wisdom and innovation to generate creative products in accordance with the Eleventh National Economic and Social Development Plan (2012-2016).

Five types of wild orchid were studied in this research consisting of Ueang Sae Mon (*Dendrobium bellatulum* Rolfe), Ueang Matchaanu (*Purple Bauhinia*), Ueang Sainamkrung (*Den-drobium parishii*), Leuang Junthaboon (*Dendrodium friedericksianum* Rchb. f.), and Chang Iyares (*Rhynchostylis retusa* (L.) Blume). Target groups were housewife's group of the community enterprise, local famers, teachers, students, and interested

people in Phra Nakhon Si Ayutthaya province. After attending the training course, the target groups' satisfaction got the highest level because the research product could be extended commercially and academically. In addition, local materials created added value in the research product. Also, the product was differentiated, creative, and elaborated which corresponded to Creative Economy.

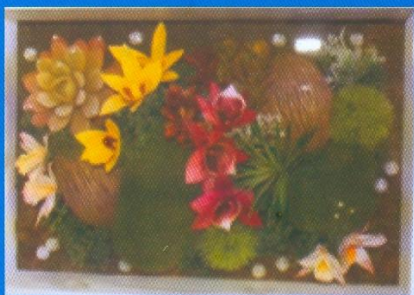

● ดอกเอื้องสายน้ำครั่ง

● ช้างไอยยศ

The immeasurable royal wisdom and royal grace of Her Majesty, the Queen, in different areas concerning Silpacheep, forest resource, wild animals and plants have long been widely recognized. Her Majesty the Queen's determination in plant conservation has been perceived and recognized especially on rare wild orchid. We should conserve and pass on the Thai national heritage of orchid for the next generations.

● กล้วยไม้ป่าไทยในกล่อง

กรณีศึกษา : อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น ดอกกล้วยไม้ป่า ๕ ชนิด ได้แก่ ดอกเอื้องแซะหม่น, ดอกเอื้องมัจฉานุ, ดอกเอื้องสายน้ำครั่ง, ดอกเหลืองจันทบูร ดอกช้างไอยยศ เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ ในการเพิ่มผลผลิตหรือมูลค่าให้กับพืชท้องถิ่น สร้างรายได้ และอาชีพ อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์เผยแพร่กล้วยไม้ป่าไทยที่หายาก บางพันธุ์ก็ใกล้จะสูญพันธุ์ให้เป็นที่รู้จักและคงอยู่ต่อไป หลังการถ่ายทอดเทคโนโลยี ได้ประเมินความพึงพอใจในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า องค์ความรู้ ผลิตภัณฑ์ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยได้รับความสนใจ และได้รับการตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มแม่บ้านวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ประกอบอาชีพดอกไม้ประดิษฐ์จากโสนหางไก่, เกษตรกรประจำท้องถิ่น, ครู, อาจารย์, นักเรียน/นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ได้ประเมินความพึงพอใจในการฝึกอบรมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปต่อยอดเชิงพาณิชย์และด้านการเรียนการสอน เป็นผลิตภัณฑ์ที่นำวัสดุท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพิ่มมูลค่า อีกทั้งเป็นผลิตภัณฑ์แปลกใหม่ สร้างสรรค์ด้วยความประณีต สอดรับกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอย่างหาที่เปรียบมิได้ต่องานศิลปาชีพ และทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า พรรณพืช อันเป็นสมบัติทางธรรมชาติที่ล้ำค่าของประเทศไทย ทรงมีพระราชปณิธานอย่างแน่วแน่ที่จะให้คนไทยทุกคนได้รับรู้และตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า ความงาม ของทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ และได้มีส่วนร่วมกันในการอนุรักษ์พันธุ์พืชของไทยทุกชนิด โดยเฉพาะกล้วยไม้ป่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ของไทย ที่มีความหลากหลายและความงามอย่างโดดเด่น เพื่อให้คงอยู่สำหรับอนุชนรุ่นหลังที่จะได้เห็น ชื่นชมและได้รู้จักกันสืบต่อไป และให้เป็นสมบัติสืบทอดอยู่คู่แผ่นดินนี้อีกตราบนานเท่านาน

